

זה התחיל בשיחה עם רפי לביא ...

גם האמנות החלה לצרוך צילום: האמנות המושגית ואמנים כמו אורס לוטי (Luthi) יאן דיבטס (Dibbets) כריסטיאן בולטאנסקי (Boltanski) ריצ'ארד לונג (Long) בחו"ל, ובארץ מוטי מזרחי, מיכל נאמן, אפרת נתן, יוכבד ויינפלד, חיים מאור (תלמידים של רפי לביא באופן ישיר או עקיף) דגנית ברסט, מיכאל דרוקס ואחרים - טיפלו והשתמשו בצילום. "רוח הזמן" דיברה וצרכה צילום ולכן נוצר ביקוש גובר ללימוד צילום כמדיום אמנות נפרד. אבל בארץ היה לכך מענה חלקי בלבד. וזאת אחת הסיבות לכך שרבים פנו ללמוד בחו"ל - בגרמניה, באנגליה ובעיקר בארצות הברית. מלחמת יום הכיפורים היתה אף היא קטליזטור לבני הדור, שחיפשו מקום לימוד הרחק מן הארץ המרוסקת.

ב-1973, נפתח חוג לקולנוע ולטלוויזיה באוניברסיטת תל אביב, שם לימדו גם צילום. אני התחלתי ללמוד בו, ב-1974, ב"סמסטר המגויסים", יחד עם לימודי מתמטיקה.

באותה עת יאיר גרבוז במדרשה, הן לסקין ויוסף כהן בבצלאל מלמדים צילום כקורס שירות, במחלקות לאמנות. אלה היו קורסים שנועדו לשרת את האמנות הצורכת צילום. ואילו בבתי-ספר בחו"ל מעמדו של הצילום כתחום אמנות היה עצמאי, מוגדר ומוכר, הן ליוצרים בתחום והן לקהל. בחו"ל, הצילום היה מודע לעצמו, להיסטוריה שלו, והיוצרים פעלו בתחום ללא התנצלות ומתוך הכרה והגדרה עצמית ברורה. כשחזרו תלמידינו מחו"ל, לאחר תום לימודיהם, במחצית השנייה של שנות ה-70, הם מצאו בארץ ניצני פעילות בתחום הצילום האמנותי, אך בעיקר בשדה שמתייחס לצילום המושגי.

בנקודת זמן זו התחילה הגדרה חדשה לתחום בארץ. עיון קצר בתאריכים מגלה זהות בזמנים ובכיוון ההתפתחות. הפעילויות

אני מתחיל דווקא בשנות ה-70, לא מתוך הנחה שלא היה קיים צילום בארץ לפני כן, אלא מתוך התמקדות ובחירה הנשענת על העובדה שבשנות ה-70 וה-80 החלה בארץ פריחתו והתבססותו של מדיום הצילום.

הבחירה הזו נובעת גם ממניעים אישיים לחלוטין: זו התקופה שבה התחלתי לפעול כאמן. ההתייחסות שלי למדרשה היא כאל חקר מקרה (case study). אני קשור למדרשה, למדתי בה מעט, ריכזתי את המחלקה לצילום כעשר שנים, ואני מלמד בה עד היום. ההתמקדות והעדויות שינתנו כאן הן, אם כן, ממקור ראשון. גם מנקודת מבט אובייקטיבית, אני סבור שניתן לומר שלמדרשה תפקיד חשוב בהתפתחות האמנות והצילום בארץ, באותן השנים, וגם היום.

אוברטורה

בשנות ה-70 התפשט מדיום הצילום, חדר לתחומים חדשים וכוחו התעצם. מבט עובדתי יבש אל התאריכים (נתונים שאותם אספתי בשיחה עם האנשים המצוינים להלן) מראה שזאת התקופה שבה נפתחו מחלקות לצילום בבתי-ספר ואקדמיות בארץ, הוקמו גלריות לצילום, במוזיאונים התמנו אוצרים לצילום, החלה כתיבה על המדיום ונפתח שיח תרבותי בנושא הצילום.

"השיח עצמו הוא המקום

שבו ידע וכוח מתעצבים הדדית".

מישל פוקו¹

